

KAUNO MENO MOKYKLOS AUKLĖTINĖ TAPYTOJA JULIJA PETKEVIČIENĖ: GYVENIMO IR KŪRYBOS APŽVALGA

Dalia Ramonienė

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJA

Maironio g. 6, LT-0124 Vilnius

ramond@centras.lt

Šiame straipsnyje pristatoma nepelnytai primirštos dailininkės, Kauno meno mokyklos auklėtinės, Lietuvos moterų dailininkių draugijos valdybos narės tapytojos Julijos Jablonskytės-Petkevičienės gyvenimo ir kūrybos biografija. Dailininkės kūrybos palikimas, išsibarstęs po privačius rinkinius, šiandien beveik nežinomas, stokojama net jos biografijos duomenų. Kaip ir dauguma tarpukario menininkų, J. Petkevičienė, nors ir mąstė apie moters menininkės socialinę padėtį visuomenėje, kūrybinius siekius derino su buitinais rūpesčiais, vėliau kūrybinį darbą nutraukė pokario tragedija, todėl jos kūrybos palikimas negausus. Vis dėlto šios tapytojos gyvenimo biografija, ypač meninės raiškos požiūriu kukli jos kūryba, patenkanti tik į bendrąjį XX a. nacionalinės dailės kontekstą, yra ryškus daugelio neemancipuotų tarpukario inteligencijų, bandžusių derinti šeimos moters ir menininkės vaidmenis, portreto pavyzdys.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: Julija Jablonskytė-Petkevičienė, Kauno meno mokykla, tapyba, XX a. Lietuvos dailė, Lietuvos moterų dailininkių draugija, emancipacija.

Kauno meno mokyklos auklėtinės dailininkės Julijos Petkevičienės (1896–1987) kūryba nėra plačiai žinoma nei visuomenei, nei dailės tyrinėtojams, stokojama net jos biografijos duomenų. Iš esmės dailės istoriografijoje jos pavardė nefigūruoja, minima tik Kauno meno mokyklos mokinių sąrašuose, keliuose straipsniuose ir Lietuvos moterų dailininkių draugijos surengtos parodos kataloge, keletas jos paveikslų reprodukuota tarpukario spaudoje. Tam yra keletas priežasčių. Kaip ir dauguma tarpukario moterų dailininkių, savo profesinius pomėgius ji turėjo derinti su šeima finansiskai

išlaikiusio vyro darbu, buitinais ir ypač vaikų auklėjimo rūpesčiais, pagaliau ir su vyravusiu požiūriu į moters padėtį visuomenėje bei jos pareigas. Kita vertus, ir pati dailininkė dėl daugybės priežasčių, ypač dėl pokariu užgriuvusių skaudžių nelaimių ir represijų, kuomet visiškai nustojo tapyti, mažai dalyvavo parodose, jos darbų neturi įsigiję muziejai, o palyginti negausus dailininkės kūrybinis palikimas ir šiandien tebesaugomas privačiuose, iš esmės uždaruose šeimos ir giminių rinkiniuose. Tačiau į Lietuvos dailės istoriją J. Petkevičienė patenka kaip Lietuvos moterų dailininkių

of Lithuanian women artist society board (1938–1940), a participant of the society's exhibitions who wrote about these exhibitions in the press and also as an artist who immortalised prominent personalities of society, science and culture in her paintings.

Formally, Julija Petkevičienė's creative output can be divided into two periods. The paintings, painted in the 1930's are attributed to the first period, and those created in the 1950's – to the second period, though the difference in worldview and artistic expression is small: all of her work reflect a sincere point of view, the work from the first period show a more open and subjective expression of feelings, while the compositions from the second period display a stronger analytic and rational thinking. Petkevičienė's creative output consists of still life, landscapes, portraits and interior fragments. For her still life paintings the author often chose central composition from a rather close up point of view, painted slowly using faithfully selected colours similar to the object depicted and creating an integral colourway, enriched by subtle colour variations and light and shade contrasts. Some of her still life paintings are composed from objects differing in form, material, texture and purpose. An important element of the still life paintings is assigned to the subtly painted background, which balances the whole colourway and also creates an illusion of recessed space ("Vase with flowers, ashtray and book", c. 1932–1933, "Still life with vegetables and pitcher", "Still life with mushrooms and bowl", both c. 1934–1938). These features also prevail in the paintings of interior details, created in the cosy home surroundings ("Interior with books and vase", c. 1934–1936).

In the 1930's the painter created a few memorable landscapes of intimate mood, noted for the sincere depiction of nature. Most prominent of them are iconic, deeply seated in collective memory images of a rural homestead drowning in leafy foliage, bewitching by their freshness of outdoors painting. ("Homestead", c. 1932–1933). Some of the landscape paintings are more emotional, they have some features of interpreted view, portraying a feeling roused by the scene, a warm sunny day or summer mood; the other works show a more objective outlook ("Stillness of winter", "Landscape with bird feeder", both c. 1936–1938).

The biggest part of Julija Petkevičienė's collection is comprised of portraits, noted for a sincere simplicity of

realistic style. These are the portraits of family members, relatives and close friends and also of famous cultural figures. These portraits are usually painted on neutral or recessed interior background and also briefly sketch the person's likings and interests. Of the interwar works, the diminutive "Daughter's [Julija Petkevičiūtė's] portrait" (c. 1939) is noteworthy for its subtle colourway, gentle manner of painting and an excellent grasp of mood. Later portraits are distinguished by a restrained laconic artistic expression ("Self portrait", "Tadas Petkevičius' portrait", "Konstantinas Jablonskis' portrait", "Petras Klimas' portrait", all c. 1954–1959). The artist strives to portray the external features of the depicted personalities and to convey a calm atmosphere.

This sparse creative output of Julija Petkevičienė, a graduate of Kaunas art school, is noted for its restrained style in the wider perspective of the Lithuanian art of the 20th c. Its modest, though sincere, realistic style is characteristic for many interwar intelligentsia women who studied painting at Kaunas art school but didn't enter or were not striving to enter the art circles of 1930's for various reasons.